

Posudek diplomové práce

Radka Suchá: Deníková a autobiografická tvorba Juliána Greena

Cílem práce bylo konfrontovat dva typy „psaní o sobě“, jimiž jsou na jedné straně autobiografie v plném slova smyslu a na druhé straně „důvěrný deník“. Oba tyto typy jsou přítomny v díle významného francouzského autora amerického původu Juliána Greena (1900–1998), jedné z klíčových osobností francouzského románu od druhého meziválečného desetiletí do konce osmdesátých let 20. stol. Vedle André Gida je Green druhým významným autorem, u něhož najdeme takový souběh deníku a autobiografie. Deník si Green vedl od r. 1926 (publikovat ho začal v roce 1938) až do své smrti (17. a 18. svazek vydány posmrtně 2001 a 2006): tuto souhrnnou informaci v práci kupodivu nenajdeme, což je jistý nedostatek. V letech 1963–1966 napsal Green tři autobiografické knihy vracející se k dětským létům a k dospívání, k tomu přidal v roce 1974 ještě knihu čtvrtou, která dovádí autobiografii zhruba do jeho 24. roku života. Všechny pak spojil spolu s kratším dovětkem v roce 1985 do jednoho díla nazvaného *Mladá léta* (Jeunes années).

Při srovnávání obou poměrně rozsáhlých literárních korpusů bylo vhodné omezit zejména výběr textů deníkových, diplomantka se nakonec rozhodla vzít jako rozhodné období dobu, kdy autor sepisoval své první tři autobiografické knihy, a tato díla konfrontovat s deníkem z doby, kdy je psal. Jiná myslitelná volba, totiž srovnat autobiografie s deníky z času, o němž autobiografie vypovídá, nebylo z podstaty věci ani možné: autobiografické vyprávění je ukončeno zhruba dobou, kdy deník začíná (1925–1926). Je zvláštní, že ani tuto okolnost, nesporně pozoruhodnou, diplomová práce nezaznamenává. Poněkud spornější volbou je další omezení studovaného časového úseku vyřazením čtvrté autobiografické knihy, *Mladí* (Jeunesse), což by rozšířilo příslušný deníkový korpus o osm let. Takto diplomantka nakonec omezila své studium deníku na jediný svazek, a to osmý, pokrývající období 1958–1967 (v druhém případě by musela zpracovat svazky tři). Práce tím sice získává na konzistentnosti a ucelenosti, lze se však tázat, zda si tímto materiálovým minimalismem autorka neulehčila práci přespříliš: takto vymezený záběr dává sice práci smysluplnou, která však není ani v jednom směru (autobiografie–deník) úplná.

Přistoupíme-li nicméně na daný rozsah zvoleného literárního materiálu, dospíváme k výsledku vcelku uspokojivému, zejména pokud jde o analytickou hodnotu práce. Diplomantka nejprve vymezuje v nejnútnejší míře teoreticky pojem autobiografie a důvěrného deníku (dvou žánrů blízkých si jak velmi osobním rázem výpovědi, tak dlouho sporným literárním statutem); opírá se přitom především o klasické práce Lejeunovy; starší Gusdorf, vlastně sociolog, je citován podle něho, přímé odkazy k Doubrovskému jsem nezaznamenal, i když to autorka slibuje.

V dalším pak studuje zvolená Greenova díla, nejprve dílo deníkové, potom díla autobiografická. To je logicky zcela správné, vzhledem k tomu, že v deníku lze vskutku najít vodítka k pochopení toho, proč se právě v tomto období Green rozhoduje k práci autobiografické; to je v diplomové práci také velmi dobře ukázáno. Analýza zvolené části deníku je uspořádána přehledně a logicky v šesti podkapitolách podle tematických okruhů, které jsou pro tento deník příznačné a mají zásadní důležitost. Tato část práce se co do zpracování jeví jako nejlepší. Přesto by jí bylo prospělo, kdyby měla diplomantka alespoň průhled do ostatních částí Greenova deníku; věděla by například, že Greenův konzervativní katolicismus spojený s chronickou stýskavostí a stěžováním na všechno možné, co se ve společnosti děje, nebyl takový vždy, a že teprve zhruba v této době se u autora začíná vytvářet onen staropanensky ustrašený vztah k světu, který bude příznačný pro celé jeho stáří a bude čím dál nepříjemněji kazit dojem z těchto výpovědí.

To, že tomu bylo jinak (někdy svým způsobem i hůř, ale i lépe), ukazuje implicitně právě analýza autobiografických knih; ukazuje ostatně i to, že Greenovu tvůrčí odvahu pobožné bolestivství stárnoucího muže nijak neomezilo, ani jeho schopnost daleko odvážnějšího pohledu a vůli k jasnějšímu pochopení. Protože narativní uspořádání autobiografických knih je chronologické, analýza tu postupuje od prvního svazku k třetímu, což je opět správné. Diplomantka analyzuje

specifičnost Greenova autobiografického postupu zcela adekvátně, postihuje i jeho absolutní originalitu, která spočívá v jakémsi zdvojení pohledu: to, co ve chvíli, kdy autobiografii píše, zestárlý Green ze svého života pochopil, nikterak nebrání tomu, aby se do minulosti zpětně vžil tak, že zároveň s přesvědčivou autentičností restituuje nitro dítěte a mladíka, jímž byl. Oba stavy vědomí v díle harmonicky koexistují, autorova zpětná jasnozřivost neničí onu svěžest téměř nepostižitelnou slovem, která je v díle cítit. Vzhledem k rozdílnému postupu v analýze bylo možná vhodné pojednání o autobiografických knihách pojmut do zvláštní kapitoly (třetí), ale to není výtkou závažná.

Práci jakožto diplomovou lze myslím hodnotit jako naprosto uspokojivou; pokud by měla postoupit na vyšší úroveň (např. směrem k práci rigorózní), určitě by potřebovala rozšířit analytický záběr v naznačeném směru, přinejmenším k úplnosti spisů autobiografických. K obhajobě ji doporučuji, vzhledem k nesporným analytickým kvalitám i přes zmíněné výhrady s hodnocením **výborně**.

Dílčí věcné připomínky.

Jistě by stálo za zamýšlení, proč Greenova autobiografie nepokračuje dál než k létům časně dospělosti; bylo by např. žádoucí položit si otázku, zda je tento důraz na dětství a jinošství příznačné pro autory homosexuální (totéž máme vlastně u Gida s jeho knihou *Si le grain ne meurt*) a co by to o nich mohlo vypovídat (u Václava Černého třeba naopak velmi zarazí, že své paměti začíná až po pubertě a o dětství nepíše vůbec). To, že autobiografická reminiscence končí okamžikem, kdy si začal mladý Green psát deník, stojí také za zamýšlení (to by si toho diplomantka ovšem musela všimnout). Osobně mě poněkud překvapuje, že zejména u třetí knihy (*Terre lointaine*) diplomantka, která hovoří o Greenových vztazích se spolužáky, nezaznamenala, že ti spolužáci, jak si Green zřejmě uvědomuje a diskrétně naznačuje (aby nenarušil onu křehkou restituci svého minulého já), s ním sice o sexualitě nikdy nemluvili (což diplomantka píše), ale zároveň měli o té Greenově patrně daleko jasněji než on sám, aniž je to nějak šokovalo (popichování týkající se Marka, a koneckonců i Markovo vlastní pozdější jednání, o němž se ovšem dovědět nemůžeme, protože je o něm řeč až v opominuté knize čtvrté); pozoruhodný je také pasus, zakládající Greenovu celoživotní nedůvěru k jasnému poznání, kterým by se podle něho mohlo narušit „tajemství“ a podlomit jeho tvůrčí vloha – když vysvětluje, jak o své homosexualitě sice věděl, ale zároveň si zakázal o ní vědět, protože kdyby ji u sebe připustit, musel by se z ní vyzpovídat...!

Pořád mi není jasné, odkud diplomantka vzala (str. 14), že Plutarchos zanechal nějaké dopisy (vytýkal jsem to už průběžně): v seznamu jeho sebraných spisů opravdu žádné dopisy nejsou, není těžké si to po internetu ověřit na několika adresách; vedle Seneky zanechal rozsáhlé dílo epistolární také Cicero. – Pokud jde o definici deníku (str. 17), pokládám za dost spornou větu, že by nemělo jít o „psaní následně korigované“; možná není korigované bezprostředně, ale Julien Green vydává svůj Deník tiskem po celých šedesát let – stejně jako před ním Gide –, takže lze sotva věřit tomu, že toto kritérium u něho platí: přinejmenším od vydání 1. svazku ví už ve chvíli, kdy činí další zápis, že text bude zveřejněn, lze tedy mít za to, že mu věnuje stejnou pozornost jako kterémukoli jinému svému literárnímu textu. – Psát, že někdo „chápe období dětství a mládí jako iniciační a určující pro vývoj...“ je pouhý truismus (str. 47).

Formální a jazykové připomínky jsou vcelku nepodstatné. V pozn. 3 na str. 6 najdeme chybně skloňovanou číslovku *tři* (správně má být „*od prvních tří...*“, alespoň v písemném výrazu vzdělanějšího člověka), tamtéž navěšení dvou přívlastkových vět do vzájemné závislosti je v češtině bráno jako stylistická chyba. – Na str. 7 zřejmě překlepem chybný genitiv *Lejeuna*. – Překládat název Abélardova díla *Historia calamitatum* jako *Historie mých nehod* je poněkud směšný eufemismus; dost nemístné je také hovořit o Montaignově „sebestřednosti“ (obě str. 9). – Interpunkční chyby se objevují zhruba v desítku případů, počínaje str. 10 (vynechané nebo přebytné čárky). – Str. 10: „*Nejenže ožívuje...*“ se píše dohromady, dál pak stylisticky nevhodné opakování spojky „*ale*“. – Kdysi platívalo pravidlo, že zájmený tvar „*něj*“ se směl používat pouze v akuzativu, nikoli v ge-

nitivu (str. 12). – Str. 18: „*byl ovlivněn výchovou své protestantské rodiny*“ je sémanticky nepatřičné; takto by někdo musel vychovávat tu rodinu; správněji: ...*ve své protestantské rodině*. – Třetí odstavec na str. 19 je zmatený: z předchozí konstrukce sdělení není zřejmé, které „tvrzení“ „nelze přijmout“ (že je katolický autor, nebo že je za něho označován mylně, neboli že není katolický autor?). – Str. 21, interpunkční chyby, na poslední řádce překlep (*názvané*). – Další překlep na str. 28 (*destinée*); slovo „laický“ má v češtině odlišný význam než ve francouzštině (tamtéž). – Překlep, str. 30: *hereux*; o dva řádky níž konec vsuvky neoddělen druhou pomlčkou. – Překlep, str. 32: *merveilleux*. – Str. 37: francouzština musí psát slovo „církev“ (*Eglise*) s velkým písmenem, v češtině to není obvyklé, pro majuskuli tu není důvod. – Str. 39: nevím, proč by sv. Tereza z Lisieux měla být spíš Terezie, ve francouzštině se používá běžný tvar tohoto křestního jména; v citátu o dva řádky výš má být tečka před koncovou uvozovkou. – Str. 44, v citátu: mělo by být „le plaisir... *n'a jamais pu...*“. – Řada chyb na str. 47: Galicismus v ř. 2–3 (Je to..., kdy...), zhoršený opakováním spojky tedy a vynechanou čárkou v důsledkovém spojení (a tedy). Konstrukce první věty druhého odstavce (s přechodníkem) je nečeská. Na dalším řádku překlep: „*l'enfant que je fus*“. V 1. ř. posledního odstavce opět špatně skloňovaná číslovka, chybná interpunkce (dvě čárky navíc); obrat „objevování sebe sama té doby“ je česky toporný. – Str. 56: „*přestože* byl Američan“ se píše dohromady; není důvod, proč psát velké A ve výrazu americký Jih (když Jihem označujeme region vymezený někdejší secesionistickým státním útvarem). – Poslední ř. na str. 60: „seznamuje se s literaturou Boccaccia“ není česky. – V citátu na str. 67 nechápu, co má znamenat slovo „*marré*“ (la mare? la marée?). – Konečně: snad to lze prominout, ale mělo by být obvyklé citáty z primární literatury, uváděné v jazyce originálu, doplnit překladem v poznámce pod čarou. To je v práci opominuto zcela.

V Praze dne 14. září 2012

doc. PhDr. Václav Jámek,
vedoucí práce